

บทที่ 2

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภคของครัวเรือนที่มีมาในอดีตนั้นจะมีทั้งที่เป็นการศึกษารูปแบบหรือพฤติกรรมในการบริโภคของครัวเรือน และที่เกี่ยวกับการประมาณฟังก์ชันการบริโภคของครัวเรือน โดยทฤษฎีการบริโภคที่นำมาใช้ในการศึกษามีทั้งที่ใช้ทฤษฎีการบริโภคแบบรายได้สมบูรณ์ ทฤษฎีรายได้เปรียบเทียบ ทฤษฎีรายได้ถาวร และทฤษฎีวัฏจักรชีวิต ส่วนข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาเป็นข้อมูลอนุกรมเวลา (time series data) ซึ่งเป็นข้อมูลค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคของภาคเอกชนจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ หรือ ข้อมูลภาคตัดขวาง (cross-sectional data) ที่ได้จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการศึกษางานวิจัย ซึ่งผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภคของครัวเรือนที่รวบรวมได้มีดังนี้

กาญจณี พลจันทร์ และสุวรรณี วัชรจิตต์ (2525) ทำการศึกษาถึงรูปแบบของการอุปโภคบริโภคในประเทศไทย โดยแยกการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรกพิจารณาถึงการใช้จ่ายในสินค้า 12 หมวด เพื่อพิจารณาถึงความจำเป็นในการบริโภคของสินค้า ส่วนที่สองพิจารณาถึงสมการการบริโภคเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างรายได้และการใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค โดยจำแนกตามกลุ่มรายได้ รายภาค และตามสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม

ผลการศึกษา พบว่าพฤติกรรมการบริโภคของคนไทยให้ความสำคัญกับการบริโภคในหมวดอาหาร หมวดเครื่องอุปโภคบริโภค หมวดที่อยู่อาศัย หมวดการคมนาคมขนส่ง และหมวดเครื่องนุ่งห่ม ตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่ารายได้ของครัวเรือนใช้จ่ายไปในสินค้าที่จำเป็นในการครองชีพเป็นสำคัญ ส่วนผลการศึกษาความสัมพันธ์ของสมการการบริโภค พบว่า รายได้ของครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับการใช้จ่ายเพื่ออุปโภคบริโภคน้อยมาก กล่าวคือ ค่าความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้าย (MPC) และค่า R^2 มีค่าค่อนข้างต่ำ เมื่อพิจารณาเป็นรายภาคพบว่า กรุงเทพมหานครมีค่า MPC มากที่สุด รองลงมาได้แก่ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ และภาคเหนือ ตามลำดับ และหากพิจารณาตามสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมพบว่า ผู้ประกอบการที่มีโชกษตรกรรมมีรายจ่ายในการอุปโภคบริโภคสูงกว่ากลุ่มอื่น ขณะที่ผู้มีอาชีพรับจ้างมีรายจ่ายต่ำสุด

อนึ่งการศึกษารูปแบบการอุปโภคบริโภคยังคงมีข้อจำกัดเนื่องจากการอุปโภคบริโภคไม่ได้กำหนดโดยรายได้เพียงอย่างเดียว ทั้งนี้ควรนำตัวแปรทางสังคมมาร่วมวิเคราะห์ด้วย

ประชุมพร สุชาติฉันทน์ (2525) ได้ทำการวิเคราะห์พฤติกรรมกรรมการบริโภคในประเทศไทยเพื่อศึกษาถึงลักษณะโดยทั่วไปของการบริโภคและความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภคกับปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการบริโภคตามทฤษฎีการบริโภคของ Keynes ทฤษฎีการบริโภคของ Smithies ทฤษฎีรายได้เปรียบเทียบของ Duesenberry ทฤษฎีรายได้ถาวรของ Friedman ซึ่งปรับปรุงโดย Evans และทฤษฎีวิถีจักรชีวิตของ Ando และ Modigliani ในการศึกษาได้ใช้ข้อมูลitudinal แบบอนุกรมเวลาช่วงปี 2503-2522 ทำการวิเคราะห์โดยใช้ตารางข้อมูลitudinal และใช้การวิเคราะห์โดย Regression Analysis คำนวณหาค่าความโน้มเอียงในการบริโภคเฉลี่ย (Average Propensity to Consume: APC) ค่าความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้าย (Marginal Propensity to Consume: MPC) และค่าความยืดหยุ่นของการบริโภคเมื่อคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ รวมทั้งทำการพยากรณ์ค่าความโน้มเอียงในการบริโภคเฉลี่ยและค่าความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้ายในช่วงปี 2523-2527 ของแบบจำลองการบริโภคตามสมมุติฐานในทฤษฎีต่างๆ

ผลการวิเคราะห์ พบว่าเมื่อพิจารณาการบริโภคตามประเภทของการบริโภค อาหารเป็นประเภทของการบริโภคที่มีสัดส่วนสูงที่สุด รองลงมาคือ เครื่องนุ่งห่ม การคมนาคมและขนส่ง การพักผ่อนและบันเทิง การรักษาพยาบาล เครื่องดื่ม ยาสูบ ค่าเช่าบ้านเช่าเพลิงและแสงสว่าง เครื่องตกแต่งบ้าน กิจการในบ้านและบริการเบ็ดเตล็ด ตามลำดับ ส่วนการพิจารณาการบริโภคตามชนิดของสินค้า พบว่าสินค้าไม่คงทนมีสัดส่วนในการบริโภคสูงที่สุด รองลงมาคือ การบริการและสินค้าคงทน ตามลำดับ และในการศึกษาถึงความสัมพันธ์ของการบริโภคกับรายได้จากแรงงาน รายได้จากทรัพย์สิน รายได้สูงสุดและการบริโภคที่ผ่านมา พบว่ามีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน

ในการศึกษาฟังก์ชันการบริโภคตามทฤษฎีต่างๆ นั้น พบว่าในแต่ละทฤษฎีมีค่า R^2 และค่า t-ratio ที่มีนัยสำคัญทางสถิติในระดับสูง และสอดคล้องกับสมมุติฐานของทฤษฎีต่างๆ ค่าความโน้มเอียงในการบริโภคเฉลี่ยมีค่าอยู่ระหว่าง 0.805-0.852 โดยค่าความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้ายจะอยู่ระหว่าง 0.716-0.919 และจะเห็นว่าปัจจัยที่มีนัยสำคัญทางสถิติสูงคือ รายได้ในทฤษฎีการบริโภคของ Keynes การบริโภคที่ผ่านมาในทฤษฎีรายได้ถาวรซึ่งปรับปรุงโดย Evans และมูลค่าของสินทรัพย์ ซึ่งให้เท่ากับผลรวมของมูลค่าหุ้นที่เอกชนถืออยู่ มูลค่าของพันธบัตรรัฐบาลที่ถือโดยเอกชนและเงินสดสำรองของเอกชนที่ธนาคารกลางในทฤษฎีวิถีจักรชีวิตของ Ando และ Modigliani ส่วนการพยากรณ์ค่าความโน้มเอียงในการบริโภคเฉลี่ยและค่าความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้ายในระยะ 5 ปีข้างหน้า ผลปรากฏว่าจะมีค่าลดลง ในขณะที่รายได้เพิ่มขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาคั้งนี้คือ ควรทำการวิเคราะห์ฟังก์ชันการบริโภคตามประเภทของการบริโภคในแต่ละชั้นของรายได้เพื่อให้เห็นพฤติกรรมของผู้บริโภคในแต่ละระดับของรายได้

ขวัญกมล กลิ่นศรีสุข (2527) ได้ทำการสร้างฟังก์ชันการบริโภคระยะสั้นและฟังก์ชันการบริโภคระยะยาว เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างฟังก์ชันการบริโภคระยะสั้นและระยะยาว สำหรับประเทศไทย โดยเน้นศึกษาฟังก์ชันการบริโภคที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภคกับปัจจัยเพียงชนิดเดียว คือ รายได้สุทธิส่วนบุคคล (Disposable Personal Income) และพิจารณาเฉพาะแนวโน้มการบริโภคเมื่อรายได้เปลี่ยนเท่านั้น ศึกษาโดยใช้ข้อมูลจากการสำรวจรายการใช้จ่ายของครอบครัวจำแนกตามระดับของรายได้ในปี พ.ศ. 2511-2512 และปี พ.ศ. 2514-2516 เพื่อใช้ในการศึกษาฟังก์ชันการบริโภคระยะสั้น และใช้ข้อมูลอนุกรมเวลาของค่าใช้จ่ายในการบริโภครวมกับรายได้รวมตั้งแต่ปี พ.ศ. 2510-2523 เพื่อใช้ในการศึกษาฟังก์ชันการบริโภคระยะยาว ส่วนวิธีที่ใช้ศึกษาได้ใช้วิธี Ordinary Least Squares (OLS) สำหรับการสร้างฟังก์ชันการบริโภคระยะสั้น และใช้วิธี Two-stage Least Square สำหรับการสร้างฟังก์ชันการบริโภคระยะยาว ส่วนในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างฟังก์ชันการบริโภคระยะสั้นกับฟังก์ชันการบริโภคระยะยาวนั้นจะวิเคราะห์จากค่าความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้าย Marginal Propensity to Consume (MPC) โดยใช้วิธีการทางคณิตศาสตร์

ผลการวิเคราะห์ พบว่าฟังก์ชันการบริโภคระยะสั้นมีค่าความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้ายเป็นบวกและน้อยกว่าหนึ่ง แต่จะมีบางครอบครัวที่มีรายได้ต่ำมากจะมีค่าความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้ายมากกว่าหนึ่ง และครอบครัวที่มีรายได้ต่ำจะมีค่าความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้ายมากกว่าครอบครัวที่มีรายได้สูง โดยค่าของความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้ายจะอยู่ระหว่าง 0.24-1.27 ส่วนในฟังก์ชันการบริโภคระยะยาวมีค่าความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้ายเท่ากับ 0.82 และสำหรับความสัมพันธ์ระหว่างฟังก์ชันการบริโภคระยะสั้นกับฟังก์ชันการบริโภคระยะยาวนั้นพบว่า ฟังก์ชันการบริโภคระยะสั้นมีความสัมพันธ์กับฟังก์ชันการบริโภคระยะยาว โดยค่าความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้ายของฟังก์ชันการบริโภคระยะสั้นเป็นส่วนประกอบที่สำคัญสำหรับฟังก์ชันการบริโภคระยะยาว อย่างไรก็ตามในการศึกษาคั้งนี้มีข้อจำกัดในสมการการบริโภคที่ให้อ้างอิงกับรายได้สุทธิส่วนบุคคลเพียงอย่างเดียว ซึ่งในสภาพความเป็นจริงแล้ว ยังมีปัจจัยอื่นๆ อีกที่มีความสำคัญต่อพฤติกรรมในการบริโภค

มนตรี พิริยะกุล (2528) ทำการศึกษาถึงโครงสร้างการใช้จ่ายของครัวเรือนที่เหมาะสมภายใต้สภาวะความเปลี่ยนแปลงในราคาน้ำมัน ว่าครัวเรือนสมควรจัดสรรงบประมาณรายจ่ายใน สัดส่วนใดจึงจะเหมาะสมที่สุด เพื่อให้สามารถดำรงมาตรฐานการครองชีพระดับเดิมไว้ได้ภายใต้ภาวะการณ์ที่สินค้าอุปโภคบริโภคมีลักษณะการปรับตัวที่สูงขึ้นตามราคาน้ำมัน ขณะที่ระดับรายได้

ของครัวเรือนไม่เปลี่ยนแปลง จากการศึกษาได้จำแนกการศึกษาออกเป็น 3 ลักษณะคือ (1) สร้างแบบจำลองโครงสร้างราคาสินค้าและบริการ (2) สำรวจภาวะรายได้รายจ่ายของครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร (3) นำราคาสินค้าที่ประมาณการได้ในหมวดสินค้าต่างๆในข้อ 1 ไปพยากรณ์โครงสร้างการจัดสรรรายได้รายจ่ายของครัวเรือนในข้อ 2

ผลการศึกษา พบว่าราคานำเข้าน้ำมันดิบมีอิทธิพลต่อความเคลื่อนไหวของดัชนีราคาสินค้าและบริการสูงถึงร้อยละ 96-99 และเมื่อวิเคราะห์เพื่อหาสัดส่วนการบริโภคสินค้าและบริการที่เหมาะสมที่สุดภายใต้ภาวะความเปลี่ยนแปลงในราคาน้ำมันที่ครัวเรือนสามารถดำรงมาตรฐานการครองชีพเดิมไว้ได้ พบว่า ครัวเรือนต่างๆควรจัดสรรรายจ่ายเพื่อซื้อสินค้าและบริการ หมวดสำคัญเรียงตามลำดับดังนี้

1. หมวดอาหารและเครื่องดื่ม ร้อยละ	48.51
2. หมวดการบันเทิง การอ่าน และการศึกษา ร้อยละ	16.87
3. หมวดเคหสถาน ร้อยละ	11.37
4. หมวดเครื่องนุ่งห่ม ร้อยละ	8.82
5. หมวดค่าพาหนะและบริการขนส่ง ร้อยละ	7.37
6. หมวดยาสูบและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ร้อยละ	4.49
7. หมวดการรักษาพยาบาล ร้อยละ	2.70

มงคล ดอนขวา (2529) ทำการศึกษาแบบอย่างการใช้จ่ายในการบริโภคของแรงงานไทย ในภาคอีสานที่เคยไปทำงานต่างประเทศ กรณีศึกษาอำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น และอำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี การศึกษามีวัตถุประสงค์สำคัญ 2 ประการคือ ประการแรกมุ่งศึกษาแบบอย่างการใช้จ่ายในการบริโภคของครัวเรือนแรงงานที่เคยไปทำงานต่างประเทศ ประการที่สองศึกษาสภาพการจ้างงานของแรงงานที่กลับมาจากทำงานต่างประเทศ ทั้งนี้การศึกษาดังกล่าว จำแนกการใช้จ่ายในการบริโภคออกเป็น 3 ประการคือ จำแนกตามลักษณะเศรษฐกิจจากการใช้จ่ายประกอบด้วย สินค้าบริโภค และสินค้าทุน จำแนกตามลักษณะความจำเป็นในการบริโภคประกอบด้วย สินค้าจำเป็น และสินค้าฟุ่มเฟือย และจำแนกตามลักษณะความคงทนของสินค้าประกอบด้วยสินค้าคงทน สินค้าไม่คงทนและบริการ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีคำนวณและเปรียบเทียบสัดส่วนเป็นร้อยละ และวิเคราะห์สมการถดถอยอย่างง่าย

ผลการศึกษา พบว่าการใช้จ่ายบริโภคเฉลี่ยต่อครัวเรือน เมื่อจำแนกตามลักษณะการการใช้จ่ายบริโภคทั้ง 3 ประเภท มีดังนี้ ครัวเรือนตัวอย่าง ใช้จ่ายเพื่อบริโภคสินค้าน้อยกว่าบริโภคสินค้าทุน ใช้จ่ายเพื่อการบริโภคสินค้าจำเป็นมากกว่าสินค้าฟุ่มเฟือย และใช้จ่ายเพื่อการบริโภคสินค้าคงทนมากกว่าบริโภคสินค้าไม่คงทน นอกจากนั้นผลการศึกษายังแสดงให้เห็นถึงผู้ที่กลับมาจาก

ทำงานต่างประเทศมีแบบอย่างการใช้จ่ายบริโภคเป็นไปในทิศทางที่น่าจะทำให้เกิดผลดีต่อการผลิตและการบริโภคในอนาคต

อัจฉราภินันท์ คงคาน้อย (2531) เป็นการศึกษาแบบแผนการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคของครัวเรือนไทยกับระดับความยากจน เพื่อเปรียบเทียบแบบแผนของการบริโภค และชี้วัดความยากจนของแต่ละกลุ่มอาชีพทั้งในเขตเมือง เขตชนบท และกรุงเทพมหานคร โดยแบ่งกลุ่มอาชีพของหัวหน้าครัวเรือนเป็น 3 ระดับ คือ ระดับกลุ่มอาชีพที่ใช้แรงงาน ระดับกลุ่มอาชีพระดับกลาง และระดับกลุ่มอาชีพสูง และใช้สมการ Demand ที่เรียกว่า Extended Linear Expenditure System (ELES) เป็นแบบจำลอง

ผลการศึกษา พบว่าแบบแผนของการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคมีความแตกต่างกันในแต่ละกลุ่มอาชีพ โดยเปรียบเทียบ แต่เมื่อพิจารณาเฉพาะเขตกรุงเทพมหานคร กลุ่มอาชีพระดับกลาง และระดับสูง ไม่มีความแตกต่างกันในเรื่องความโน้มเอียงในการบริโภคเพิ่มเมื่อมีรายได้เพิ่มขึ้น ส่วนการพิจารณาเฉพาะเขตเมือง พบว่า มีลักษณะใกล้เคียงกันในแต่ละกลุ่มอาชีพ กล่าวคือ เมื่อรายได้ในแต่ละกลุ่มอาชีพในเขตเมืองเปลี่ยนแปลงไป ค่า MPC ไม่แตกต่างกันมากนัก และหากพิจารณาเฉพาะในเขตชนบท แบบแผนการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคจะมีความแตกต่างกันในแต่ละกลุ่มอาชีพ ส่วนการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคในแต่ละประเภทสินค้า พบว่า สินค้าที่ใช้จ่ายเพื่อการบริโภคส่วนใหญ่เป็นสินค้าที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ เช่น สินค้าในหมวดอาหาร ที่อยู่อาศัย เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม และการใช้จ่ายเกี่ยวกับสุขภาพ

สำหรับการวัดความยากจนพบว่า ในแต่ละพื้นที่จะมีเส้นวัดความยากจนที่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาในกลุ่มอาชีพเดียวกันในแต่ละพื้นที่ พบว่า กลุ่มอาชีพที่ใช้แรงงาน และกลุ่มอาชีพระดับกลาง ในเขตกรุงเทพมหานคร มีเส้นยากจนหรือชี้วัดความยากจนสูงที่สุด ในขณะที่เขตชนบทของกลุ่มอาชีพทั้งสอง มีชี้วัดความยากจนต่ำสุด และเป็นที่น่าสังเกต คือ ในกลุ่มอาชีพระดับสูงในเขตกรุงเทพมหานครจะมีชี้วัดความยากจนต่ำกว่ากลุ่มอาชีพระดับสูงในเขตเมือง โดยเปรียบเทียบ

ข้อควรพิจารณาของงานวิจัยนี้ ควรคำนึงถึงเรื่องการแบ่งกลุ่มอาชีพ ซึ่งค่อนข้างหายาก ทำให้ส่งผลกระทบต่อในการประมาณการค่าต่างๆ ผิดพลาดได้ รวมทั้งข้อมูลที่ใช้ในงานวิจัยนี้มีการกระจายของข้อมูลที่ต่างกันมาก ทำให้เมื่อมีการประมาณการค่าทางสถิติเกิดความผิดพลาดได้

ชัยทิศ พิเศษสกลกิจ (2532) ได้สร้างแบบจำลองฟังก์ชันการบริโภคสินค้าที่ผลิตภายในประเทศและแบบจำลองฟังก์ชันการบริโภคสินค้านำเข้า เพื่อประมาณค่าความยืดหยุ่นของการทดแทนกันแบบ CES ศึกษาโดยใช้ข้อมูลทุกเดือนในช่วงปี พ.ศ. 2513-2530 และทำการวิเคราะห์ด้วย 2 วิธี เพื่อเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ วิธี Ordinary Least Squares (OLS) และวิธี Seemingly Unrelated Regression Estimation (SURE) ในการศึกษาได้กำหนดให้ตัวแปรตาม คือ ปริมาณการใช้

จ่ายเพื่อการบริโภคสินค้าที่ผลิตภายในประเทศ และปริมาณการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคสินค้านำเข้า ส่วนตัวแปรอิสระคือ ปริมาณการใช้จ่ายเพื่อการบริโภครวม ผลคูณระหว่างปริมาณการใช้จ่ายเพื่อการบริโภครวมกับผลต่างของดัชนีราคาสินค้าที่ผลิตภายในประเทศ กับดัชนีราคาสินค้านำเข้า ผลิตภัณฑ์เบื้องต้นของประเทศในปีที่ผ่านมา การเปลี่ยนแปลงราคาน้ำมันภายในประเทศและในตลาดโลก (กำหนดให้เป็นตัวแปรหุ่น เท่ากับ 1 ในปี พ.ศ. 2516-2517 และปี พ.ศ. 2522-2523 เนื่องจากเป็นปีที่เกิดวิกฤตการณ์ของราคาน้ำมัน ทำให้ราคาสินค้าสูงขึ้นผิดปกติ และกำหนดให้เท่ากับ 0 ในปีที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงราคาน้ำมันอย่างผิดปกติ) และการเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยน

ผลการวิเคราะห์ พบว่าค่าความยืดหยุ่นที่คำนวณได้จากการประมาณด้วยวิธี Ordinary Least Squares (OLS) นั้น สินค้าที่มีค่าความยืดหยุ่นของการทดแทนกันน้อยที่สุด ได้แก่ สินค้าหมวดข้าว แป้ง และผลิตภัณฑ์จากแป้ง เนื่องจากเป็นสินค้าที่สามารถผลิตได้เองจำนวนมากในประเทศ และในสินค้าหมวดบันเทิงจะมีความยืดหยุ่นของการทดแทนกันสูงที่สุด เพราะสินค้าที่ผลิตเองและที่นำเข้ามีความคล้ายกันจึงทดแทนกันได้สูง ส่วนค่าความยืดหยุ่นที่คำนวณได้จากการประมาณด้วยวิธีการ SURE พบว่าให้ผลการศึกษาทำนองเดียวกันกับวิธี OLS แต่ค่าความยืดหยุ่นที่คำนวณได้จากการประมาณการด้วยวิธี Seemingly Unrelated Regression Estimation (SURE) มีค่ามากกว่าและน่าเชื่อถือกว่าการประมาณการด้วยวิธี Ordinary Least Squares (OLS) ในส่วนมากของสินค้า อย่างไรก็ตาม ในการศึกษาครั้งนี้ใช้ข้อมูลที่สั้นเกินไป ควรเพิ่มระยะเวลาการศึกษาให้ยาวขึ้น

ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ (2532) ศึกษาแบบแผนการใช้จ่ายบริโภคจากข้อมูลบัญชีประชาชาติ ช่วงปี พ.ศ. 2513-2530 ในสินค้า 6 หมวด โดยใช้แบบจำลอง Nonlinear System of Equation ด้วยวิธี Linear Expenditure Model ทำการประมาณทั้งแบบที่ไม่มีปัญหา Autocorrelation และมีปัญหา Autocorrelation ในลักษณะ First-order เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่าง

ผลการศึกษาพฤติกรรมทั่วไปของการบริโภคให้ความสำคัญของสินค้าในหมวดอาหารลดลง ส่วนหมวดสินค้าอื่น ๆ มีความสำคัญเพิ่มขึ้น และในการเปรียบเทียบแบบจำลองจะเห็นได้ว่ารายจ่ายที่จำเป็นในทุกหมวดสินค้ากรณีไม่มีปัญหา Autocorrelation มีค่ามากกว่ากรณีที่มีปัญหา Autocorrelation และหลังจากทำการแก้ปัญหา Autocorrelation แล้วคำนวณค่าความยืดหยุ่นของการบริโภคพบว่า ค่าความยืดหยุ่นต่อรายจ่ายรวมในหมวดสินค้าอาหาร ค่าเช่า น้ำ ไฟ และเครื่องนุ่งห่ม มีค่าน้อยกว่า 1 เนื่องจากเป็นสินค้าจำเป็น ส่วนหมวดอื่น ๆ มีค่ามากกว่า 1 ส่วนค่าความยืดหยุ่นต่อราคาสินค้ามีค่าติดลบ และมีค่าน้อยกว่า 1 ในหมวดอาหาร และค่าเช่า น้ำ ไฟ

ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ (2536) ได้ศึกษาแบบแผนการใช้จ่ายในการบริโภคของครัวเรือน ช่วงปี พ.ศ. 2513-2533 ใน 5 หมวดสินค้า โดยใช้ระบบอุปสงค์เป็นกรอบการวิเคราะห์ Demand System

พิจารณาถึงการตอบสนองของผู้บริโภคที่มีต่อรายได้และรายจ่ายรวม และการตอบสนองของผู้บริโภคที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงราคาสินค้านำผลที่ได้มาสร้างเลขดัชนีค่าครองชีพที่แท้จริงเพื่อเปรียบเทียบกับดัชนีราคาผู้บริโภคและวิเคราะห์สวัสดิการสังคม

ผลการศึกษา พบว่าจากรายจ่ายทั้งหมดมีรายจ่ายผูกพันอยู่ร้อยละ 27-29 และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น 12.1 บาทต่อปี ทุก ๆ ปี แสดงถึงมาตรฐานการบริโภคของคนไทยที่เพิ่มขึ้น และส่วนมากของรายจ่ายผูกพันเป็นการใช้จ่ายในหมวดอาหารและเครื่องคัมที่ไม่มีแอลกอฮอล์ และในการพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์งบประมาณรายจ่ายส่วนเพิ่ม พบว่าคนไทยจะมีอคติในการบริโภคเครื่องคัมที่มีแอลกอฮอล์ ยาสูบ เสื้อผ้า ค่าใช้จ่ายส่วนตัว รายจ่ายค่านันทนาการ สูง รองมาได้แก่ ค่าบริการการขนส่ง รายจ่ายเบ็ดเตล็ด และส่วนที่เกี่ยวกับบ้าน เฟอร์นิเจอร์ ตามลำดับ ส่วนค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อรายได้ในหมวดสินค้าต่างๆ จะมีค่าระหว่าง 0.383-1.55 โดยหมวดอาหารและเครื่องคัมที่ไม่มีแอลกอฮอล์จะมีค่าความยืดหยุ่นเป็นบวกที่น้อยที่สุดและมีแนวโน้มลดลง และสำหรับค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคามีค่าระหว่าง -0.618 ถึง -0.899 และค่าความยืดหยุ่นไขว้ที่ได้จะมีค่าต่ำเนื่องจากการทดแทนกันระหว่างหมวดสินค้า

เยาวเรศ เซาวนพูนผล (2536) ศึกษาถึงการบริโภคอาหารนอกร้านของครัวเรือนผู้บริโภคในเขตเมืองเชียงใหม่ โดยแบ่งวัตถุประสงค์ของการศึกษาออกเป็น 2 ลักษณะคือ ศึกษาแบบอย่างการใช้จ่ายบริโภคอาหารนอกร้านของครัวเรือน และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้จ่ายบริโภคอาหารนอกร้านกับปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยแบบ Ordinary Least Squares (OLS)

ผลการศึกษาซึ่งแบ่งการใช้จ่ายการบริโภคอาหารนอกร้าน ออกเป็นของหัวหน้าครัวเรือนและของทั้งครัวเรือน พบว่าการบริโภคอาหารนอกร้านของหัวหน้าครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 10.4 ของรายได้ต่อสัปดาห์ของครัวเรือน และการบริโภคอาหารนอกร้านของทั้งครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 15.2 ของรายได้ต่อสัปดาห์ของครัวเรือน ในขณะที่ปัจจัยที่กระทบต่อการบริโภคอาหารนอกร้านของหัวหน้าครัวเรือนมากที่สุดคือ รายได้รวมทั้งหมดของครัวเรือน

ขณะที่การศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อค่าใช้จ่ายเพื่อบริโภคอาหารนอกร้านของหัวหน้าครัวเรือน พบว่าตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติในทุกๆครัวเรือนตัวอย่างได้แก่ จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนต้องเลี้ยงดู และรายได้ทั้งหมดของครัวเรือน โดยที่ตัวแปรสมาชิกในครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนต้องเลี้ยงดูมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับการใช้จ่ายเพื่อบริโภคอาหารนอกร้านของหัวหน้าครัวเรือน ส่วนตัวแปรรายได้ทั้งหมดของครัวเรือนมีความสัมพันธ์ในทางเดียวกันกับการใช้จ่ายเพื่อบริโภคอาหารนอกร้านของหัวหน้าครัวเรือน

จารุณี เกื้อมณี (2537) ได้ทำการศึกษารูปแบบการบริโภคและฟังก์ชันการบริโภคในประเทศไทย โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกคือ เพื่อศึกษาปัจจัยที่กำหนดการบริโภคของประชาชนในประเทศไทย ส่วนที่สองคือ ศึกษาฟังก์ชันการบริโภค โดยพิจารณาความสัมพันธ์กับรายได้ของครัวเรือนแบ่งตามรายภาค กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ และตามเขตชุมชน คือ ในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิแบบอนุกรมเวลาช่วงระยะเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2520-2534 และข้อมูลแบบแบ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกไปตามชั้นของค่าใช้จ่ายในการบริโภคจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนปี พ.ศ. 2524 และ พ.ศ. 2531 ทำการศึกษาโดยใช้วิธีการทางเศรษฐมิติในรูปแบบของ *Singer Linear Regression* และ *Multiple Linear Regression* ด้วยวิธี *Ordinary Least Squares (OLS)*

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการบริโภค พบว่ารายได้ที่สามารถนำไปใช้จ่ายใช้สอยได้เป็นปัจจัยที่สำคัญ ในการกำหนดพฤติกรรมการบริโภค ส่วนปัจจัยที่เป็นปริมาณเงินที่หมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจ อัตราเงินเฟ้อ และอัตราดอกเบี้ยพบว่าไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ในการศึกษาฟังก์ชันการบริโภคของครัวเรือน ซึ่งเป็นการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างรายได้กับค่าใช้จ่ายในการบริโภคของครัวเรือน จากการสำรวจในปี พ.ศ. 2524 ครัวเรือนในเขตเทศบาลของภาคกลางมีค่าความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้ายสูงที่สุด ครัวเรือนนอกเขตเทศบาลของภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีค่า MPC สูงที่สุด โดยครัวเรือนในเขตเทศบาลทุกภาคมีค่า MPC ต่ำกว่าครัวเรือนที่มีระดับรายได้ต่ำ ส่วนในปี พ.ศ. 2531 พบว่าครัวเรือนในเขตเทศบาลของภาคกลางและครัวเรือนนอกเขตเทศบาลของภาคเหนือมีค่าความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้ายสูงที่สุด โดยครัวเรือนในเขตเทศบาลมีค่า MPC ต่ำกว่าครัวเรือนในเขตนอกเทศบาล ในการพิจารณาความยืดหยุ่นของค่าใช้จ่ายในการบริโภคจำแนกตามประเภทของการบริโภคต่อรายได้ของครัวเรือนพบว่า สอดคล้องกับทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ที่ว่า ค่าใช้จ่ายในสินค้าที่มีความจำเป็นจะมีค่าความยืดหยุ่นต่ำ และค่าใช้จ่ายในสินค้าที่เป็นนอຍหรือสินค้าฟุ่มเฟือยจะมีความยืดหยุ่นสูง แต่อย่างไรก็ตามในการศึกษายังมีข้อจำกัดในเรื่องของปัจจัยที่ใช้กำหนดพฤติกรรมของรายได้

สถาบันทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2537) ได้ทำการศึกษาแบบจำลองพฤติกรรมของครัวเรือนในประเทศไทย โดยในส่วนของแบบจำลองการบริโภครวมได้กำหนดให้การบริโภครวมขึ้นอยู่กับ ผลรวมของรายได้จากการทำงานและรายได้ที่เป็นตัวเงินจากทรัพย์สินรวม หักด้วยการออมของครัวเรือนและภาษีทางตรงและทางอ้อมที่รัฐบาลเรียกเก็บ ซึ่งกำหนดให้รายได้ที่เป็นตัวเงินจากทรัพย์สินรวมนี้คือรายได้ประชาชาติที่หักรายได้จากการทำงานออกแล้ว โดยรายได้จากสินทรัพย์รวมจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ รายได้จากสินทรัพย์ทางการเงินและรายได้จากทุน และเพิ่มตัวแปรเกี่ยวกับวิกฤตการณ์ราคาน้ำมันเข้าไปในการศึกษาด้วย ทำการศึกษาจากข้อมูล

ในช่วงปี พ.ศ. 2513-2532 จากการแบ่งสินค้า 12 หมวด และประมาณค่าด้วยวิธี Seemingly Unrelated Regression Estimation (SURE)

ผลการศึกษาในสมการการบริโภค พบว่ามีค่า R^2 ที่สูง คืออยู่ระหว่าง 93.2-99.8 และพบว่าสินค้าที่มีความยืดหยุ่นน้อยกว่าหนึ่ง ได้แก่ ยาสูบและบุหรี่ยี่ห้อแพง การขนส่ง และกลุ่มสินค้าอื่น ๆ ส่วนสินค้าฟุ่มเฟือย ได้แก่ เสื้อผ้า เครื่องเรือน และสันทนาการ แสดงให้เห็นถึงการมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น อย่างไรก็ตามในการศึกษาได้ใช้ข้อมูลที่สั้นเกินไป จึงไม่สามารถทดสอบผลของวิกฤตการณ์น้ำมันต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างได้

จากการสำรวจงานวิจัยที่ได้ศึกษาพฤติกรรมในการบริโภคของไทยดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น จะเห็นได้ว่ารายได้ที่ใช้จ่ายได้จริงเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการกำหนดพฤติกรรมการบริโภค ส่วนปัจจัยอื่นพบว่ามิมีบทบาทสำคัญและเป็นไปตามสมมติฐานของทฤษฎีเช่นกัน ได้แก่ การบริโภคในช่วงเวลาที่ผ่านมามีปัจจัยที่แสดงถึงความมั่งคั่งของผู้บริโภค ซึ่งในการศึกษาแต่ละงาน ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรที่แสดงถึงความมั่งคั่งของผู้บริโภคนี้แตกต่างกันไป เช่น ใช้รายได้ที่เป็นตัวเงินจากทรัพย์สินรวม ใช้ผลรวมของมูลค่าหุ้นที่เอกชนถืออยู่ มูลค่าของพันธบัตรรัฐบาลที่ถือโดยเอกชน และเงินสดสำรองของเอกชนที่ธนาคารกลาง เป็นต้น สำหรับวิธีในการศึกษาบางงานวิจัยได้เฉพาะการบริโภครวม และบางงานวิจัยได้เน้นศึกษาในรายละเอียดถึงพื้นที่ต่างๆ อาชีพต่างๆ และระดับรายได้ต่างๆ เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการบริโภค และแต่ละงานวิจัยจะแบ่งสินค้าออกเป็นหมวดๆ แตกต่างกันไป ซึ่งโดยภาพรวมพบว่าผู้บริโภคที่มีรายได้สูงจะมีค่าความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้ายต่ำกว่าผู้ที่มีรายได้ต่ำ ยกเว้นกรณีพื้นที่ในเขตชนบทที่ผู้บริโภคที่มีรายได้ต่ำอาจจะมีค่าความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้ายต่ำกว่าผู้บริโภคที่มีรายได้สูงได้ ทั้งนี้เนื่องมาจากการมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ยากลำบาก มีการเพาะปลูกพืชผักไว้บริโภคเอง ส่วนในเขตกรุงเทพมหานครพบว่าทั้งผู้บริโภคที่มีรายได้ต่ำและรายได้สูงจะมีค่าความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้ายสูง และไม่ต่างกันมากนัก เนื่องจากทุกคนต้องเผชิญกับค่าครองชีพที่สูงเหมือนกัน โดยสินค้าที่มีความจำเป็นในการบริโภคหรือมีค่าความยืดหยุ่นต่ำมักจะเป็นสินค้าที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ เช่น อาหาร เครื่องอุปโภคบริโภค ที่อยู่อาศัย เป็นต้น